

OBSAH

Strana

Úvod. Poměr spisu J. Dobrovského: „Cyril a Metod, apoštolové slovanští“ k jeho ostatním kritickým rozpravám. Vážnost tohoto spisu. Jeho stinné stránky. Pokračovatelé Dobrovského v otázkách cyrilometodějských. Bibliografie. K nadpisu: Cyril a Metod, apoštolové slovanští. K seznamu §§ a obsahu. O komentáři samém	11
---	----

Část první.

Text spisu J. Dobrovského: Cyrill und Method, der Slawen Apostel	19
--	----

Část druhá.

Komentář	99
1. Středovský, Schlözer, „russische Legende“. Potřeba revise starších zpráv o Cyrilu a Metodovi — Slovanské (moravskopannonské) životopisy o sv. C. a M. Jejich prameny, počet, třídění, vydání. Otázka jejich vážnosti, autora, doby, kdy byly napsány. — Pochvaly sv. Apoštolům. — Proložní legendy o sv. C. a M. Proložní legenda společná oběma svatým Bratřím. Její poměr k životopisům moravskopannonským. Její důležité údaje o hrobu sv. Metoda	101
2. Řecká (bulharská) legenda o sv. Klimentu, biskupu bulharském. Její rukopisy, vydání, autor. Mínění Dobrovského, Blumbergerova a Kopitarova, Miklosichova a Šafaříkova, Voronovo a J. Jagičova. Podle N. A. Tunického lze přece zůstatí při autorství Theofylaktovu. Pokus Dobrovského ukázati na její prameny (legendu italskou a moravskou). — Kratší legenda řecká o sv. Klimentu. Zmínka o dvojím písmě slovanském. Výklad Grigorovičův a Šafaříkův, Hilferding, Viktorov a Leskien, Golubinskij a Balašček. Výklad Jagičův	109
3. <i>Starší legendy latinské</i> . Legenda italská (římská). — Její stáří a autor. Henschen (Dobrovský, Ginzel, Martinov). Její vztah k pannonskému ŽK, Bodjanskij, Viktorov, Voronov a j. J. Friedrich, K. L. Goetz, Jagić, Pastrnek, Vondrák, Georgiev, Fr. Grivec, Pekař a Chaloupecký. Otázka nerozhodná. — Legenda chersonská (Panegyrik, Slovo). Její vydání z Makarijevských minejí od Gorského; Lavrov. Otázka o jejím autoru. Rozřešena objevením listu Anastasia bibliotekáře. Nikoljskij, N. van Wijk, Trifonov	113

- Legenda moravská. Různá mínění Dobrovského a prof. Pekaře o vztahu legend *Diffundente sole* a Kristiána. Otázka starobylosti Kristiána. Prameny legendy moravské podle Dobrovského: legenda italská a čtení z Kristiána. Kolísání Pekařovo. Kdy došlo k sloučení. Mínění Pekařovo, domnění Chaloupeckého. Řešení Urbánkovo 125
4. *Pozdější legendy a kronikáři.* Legenda *Quemadmodum* z doby Karlovy. Zmínka o sedmi sufragánech. Veliký počet rukopisů této legendy — Legenda *Beatus Cyrillus*. Dobrovský, Chaloupecký, Urbánek. — Nové zpracování dřívějších legend. *Hodierna festivitas* opakuje zprávy předešlých. — Pulkava o křtu Bořivojově. Mínění Dobrovského, Pekařovo, Chaloupeckého. O klatbě Metodově nad Svatoplukem. O cestě Metodově do Čech. Důvody pro dovolení liturgie slovanské u Pulkavy a Eneáše Silvia . . . 128
5. *Svědectví Anastasia bibliotekáře o Konstantinu Cyrilovi.* Dobrovský uvádí dvě: první z předmluvy k IV. sněmu Cařihradskému z r. 869, druhé z listu Anastasiova ke králi Karlu Holému z r. 875. Třetí v listě k velletrijskému biskupu Gauderichovi o literární činnosti Konstantinové 131
6. *O slovanském písmě.* Svědectví papeže Jana VIII. v listě k Svatoplukovi *Industrię tuę* z r. 880. Pochybnosti Blumbergerovy. Námitky prof. J. Friedricha a K. L. Goetze. *Hodnověrnost* papežského regestu. Slovanské písmo. Svědectví Chrabrovo. — P. J. Šafařík. Miklosich a Kopitar. Jagić, Pastrnek, Kulbakin, Ohijenko, Weingart. Zpráva o „ruském písmě“. N. Nikoljskij. A. P. Lavrov. Výklad Iljinského. Šegvić, Hamm, P. Sakač 132
7. *Svědectví pozdější.* Letopis popa Dukljanina. Svědectví mnicha sázavského. Legendy *Diffundente sole* a Kristián. Nestor a jeho letopis. Nesnáze chronologické. Svědectví Jana exarcha bulharského. Chrabr, Nestor a Jan exarch spojují v jedno sestavení azbuky a přeložení Písem 135
8. *Svědectví o sestavení Pisma slovanského pro Konstantina-Cyrila a Metoda společně.* Letopis Nestorův a delší legenda sv. klimentská. *Stepennaja kniga*. Chronograf Konstantina presbitera. Poříze chronologické. Zlatarski. Georgijev. Iljinskij 138
9. *Svědectví pro samotného Metoda jako autora slov. písma.* Traktát *De conversione Bagoariorum et Carantanorum*. Svědectví Tomáše, arcijáhna salonského. Stanovisko Dobrovského a výklad prof. Šišiće 139
10. *Rozličná pojmenování slovanského písma.* Omyl Dobrovského stran názvu „cyrilice“. Jeho omyl i stran dalmatského původu názvu cyrilice. Dalmatská pojmenování původního slovanského písma. Název „hlaholice“ 140
11. *Je-li písmo hlaholské vynálezem Cyrilovým?* Zásluha Dobnerova. Proti Dobnerovi: Dobrovský, Schlözer, Karamzin. Objasnění otázky u Jagiće (Glagoličeskoje pis'mo 51—117). R. Nahtigal. V. Vondrák. F. Fortunatov. Námitky proti teorii Jagićově u Ohijenka 141

- 12a. *O staroslov. překladu Písma sv. Svědectví XV. kap. ŽM - úplném překladu Metodově, po společném překladu Evangelii, Apoštola a žaltáře pořízeném Metodem a Konstantinem. Svědectví Jana exarcha o Konstantinově překladu výboru z Evangelii a Apoštola. Dobrovský tu připomíná toliko evangeliář Ostromírův; z evangelii uvádí jedině ev. Krylovské (Haličské) z r. 1144. Z Apoštola vylučuje překlad Apokalypse. Pochybnosti Dobrovského stran svědectví Exarchova o překladu šedesáti knih starozákonních* 143
- Pochybnosti Dobrovského o překladu Písma sv. jako celku. Novickij. A. V. Gorskij. Archim. Makarij. Biskup Filaret. P. J. Šafařík. Svod Gennadijevský z r. 1499. Charakteristika staroslov. překladu starozákonního. Přes jeho různosti připouští Gorskij-Nevostrujev na Rusi původní překlad od počátku. A. V. Michajlov. J. E. Jevséjev: *Kniha Isaiáše proroka, Kniha pror. Daniela.* — A. I. Sobolevskij: *Kniha I.—II. Královské.* — R. Nahtigal a texty charvátskohlaholské. Jeho poznámky k XV. kap. ŽM. — A. Michajlov, pokračování o textech charvátskohlaholských. *Kniha Genese pror. Mojžíše* — V. Jagić. *Soustavné části literární činnosti Konstantinovy a jeho pomocníků (Metoda): evangelia, apoštol s apokalypsi a žaltář. Odmítavé stanovisko stran XV. kap. ŽM zmírnil Jagić sám i prof. M. Rešetar.* — Rozšíření studií textů charvátskohlaholských: *Knihy Malých proroků Joela, Oseáše, Habakuka, Sofoniáše-Hagea, Zachariáše-Malachiáše, Kniha Rut, Přísloví, Sirach, Job* 145
- O překladu knih liturgických. Svědectví popa Dioklejece a legendy italské. Námitka Ginzelova. Doklady a svědectví pro překlad obojího obřadu: zlomky Sinajské (liturgie sv. Basilia a Jana Zlat.) a zlomky Kyjevské (liturgie sv. Petra). ŽK XV. a Nestor. Oktoich a tropologion (zlomky Pražské). Parimejnik a typik. Mineje. Obdoba východního Euchologia: západní breviáře a misály charvátskohlaholské (pozdější)* 153
- Třetí odvětví staroslov. překladu. Překlad nomokanonu a paterik. Překlad synagogy Jana Scholastika (Ustjužskaja kormičaja). Práce Sreznevského a Benešovičovy, I. I. Sobolevského a H. F. Schmida — Otčeskija knihy (Paterik). Sobolevskij a Dialogy sv. Řehoře. N. van Wijk a řecké pateriky* 156
- 12b. *Které spisy se ještě připisují sv. Konstantinu Cyrilovi? Dobrovský odmítá zprávy o staroslov. překladech knih církev. otců Cyrila Alexandrijského i Jerusalemského. Překlady z doby Simeonovské Jana Exarcha, Řehoře presvitera, biskupa Konstantina (Poučitelnoje evangelie). Zprávy o překladu Slov sv. Řehoře theologa. A. Budilovič. Domněnka a tvrzení Balbínova o apologii Quadripartitus Apologeticus neboli Speculum sapientiae. Otázka o spise Napisanije o pravěj věře. O Azbučni modlitbě a o Proglasu (předmluvě k sv. evangeliu).* R. Nahtigal . . . 157
13. *Konstantinův původ, povolání a misie. Přesné zprávy o původu, dětství, studiích a povolání Konstantinově v moravskopannonském ŽK. Přízeň logotheta Theoktista. Svěcení Konstantinovo,*

- jeho úřad jako chartofylaka patriarchova a na stolici učitelské. Disputace s obrazoboreckým patriarchou Janem. Disputace s Araby. — Zmínka o Metodovi jako archontu v slovanském kraji. Metod mnichem na Olympu (v Bithynii). Konstantin u bratra Metoda na Olympu. Násilná smrt Theoktistova . . . 161
- Misie kozarská.* Povolání Konstantina, kterého provází Metod. Výklad Dvorníkův. Nalezení ostatků sv. Klimenta. Zmínka Dobrovského o řeči kozarské podle legendy římské. V ŽK zmínka o řeči židovské a samaritánské, jakož i o evangeliu a žaltáři psaném „písmeny ruskými“. Podrobnosti o nalezení ostatků sv. Klimenta. Okolnosti místa a výsledek misie kozarské . . . 162
- Misie moravská.* Metod po návratu od Kozarů igumenem kláštera Polychronu, Konstantin při chrámu XII Apoštolů v Cařihradě. Poslové Rostislavovi. Styky Moravy s Byzancí. Ráz misie nábožensko-politický. Odkud přišli sv. Bratři na Moravu, z Bulharska či z Cařihradu? Souhlasné zprávy ŽK, ŽM i legendy římské asi o tříletém pobytu sv. Bratří na Moravě. Doklady obojího obřadu jazykem slovanským na Moravě. Cesta sv. Bratří do Říma. Výklad prof. Dvorníka. Radostné přijetí sv. Bratří v Římě. Papež Hadrian vzdává čest knihám slovanským. Sám světlí Metoda na kněze a jeho učedníky na lektory (skrže biskupy Formosa a Gaudericha). List papeže Hadriana: „Gloria in excelsis Deo“ . . . 167
14. *Konstantin přijímá jméno Cyril a umírá v Římě.* Podle souhlasných zpráv ŽK a leg. římské přijal Konstantin t. zv. mnišskou schimu s proměnou jména Cyril. Smrt sv. Cyrila. Jeho slavný pohřeb. Hodnověrnost těchto zpráv. O datu smrti sv. Cyrila a o pobytu sv. Bratří v Římě. Řecké kláštery a kolonie v Římě v IX. věku. Záznamy o smrti sv. Cyrila v liturgických knihách slovanských. O účtě sv. Bratří podle Hájka, Dobnera, Dobrovského. Hrob sv. Cyrila a náhrobní obraz. P. B. Dudík, De Rossi, Wilpert . . . 171
15. *O domnělém působení sv. Bratří u Bulharů.* Legenda solunská, Nestor, pop Dukljanin, domácí legendy. Assemani a Dobrovský, Šafařík a Palacký, Rački, Venelin. Záporné stanovisko hájili již Schlözer, Voronov, Šišić, Jagić a Pastrnek. Stejně tak i vypravování o malíři posledního soudu Metodovi. Prof. Chaloupecký připouští působení sv. Bratří v Bulharsku jako pravděpodobné . . . 175
16. *Měl-li Metod, arcib. moravský a pannonský, stálé sídlo?* Dobrovský řadí Metoda mezi biskupy krajinské (χωροεπισκοποι). Právní tituly sv. Metoda v listinách papežských. Zmínka v ŽM a v proložní legendě o katedrále Metodově. Zmínka v ŽM o službách Božích sv. Metoda s klerem, a o jeho literární činnosti na konci jeho života . . . 178
17. *Metodovo právní postavení v Pannonii na území Kocelově.* Působení kleru solnohradského na území Pribinově a Kocelově. Metod se vrátil z Říma do Pannonie. Odvlečen do vězení ve Švábech. Papež Jan VIII. se zastal Metoda. Metod na Moravě . . 179

18. *Metod obviněn z bludařství. Jeho cesta do Říma (třetí).* Papežské listy z r. 879 Scire vos volumus a Predicationis tuę. Prvním listem k Svatoplukovi vyslovuje papež podivení, že by Metod jinak učil, nežli vyznal, druhým povolává papež Metoda do Říma k zodpovídání. Commonitorium biskupa Pavla jakinského. Výsledky povolání Metoda do Říma v listě papeže Jana VIII. Industrię tuę k Svatoplukovi: Metod shledán pravověrným a liturgie slovanská schválena. Dva dodatky 181
19. *Užívati slovanského jazyka při mši sv. povoleno.* Důvody, které, podle Dobrovského, mohly přispěti k tomuto povolení se strany Metodovy a papeže Jana VIII. Důležitost listu papeže Jana VIII. Industrię tuę pro posouzení ostatních papežských listů. Pochybnosti K. L. Goetze a Hýblový 183
20. *Kolik sufragánů bylo podřízeno Metodovi?* Zmínka o sedmi sufragánech Metodových v legendách Diffundente sole, u Kristiána a v legendě moravské. Zmínka o biskupovi (Wichingovi) v listě z r. 881 Jana VIII. Pastoralis sollicitudinis a o cestě Metodově. Výklad zprávy o cestě Metodově od P. Lapötra 185
21. *Přišel-li kdy sv. Metoděj do Čech?* Podle Dobrovského jen neodůvodněné domněnky. Prof. V. Vondrák pochybuje o styku sv. Metoděje s Čechy. V. Jagić připouští souvislost mezi sv. Metodějem a slovanským knězem, vychovatelem sv. Václava. Prof. Vacek mluví jen o žácích sv. Metoděje před založením kláštera Sázavského 185
22. *Jak byl přijat Metod na Moravě po návratu z Říma.* Dobrovský píše jedině o chladném přijetí se strany latinské. Jinak, podle ŽM, na straně moravského lidu. Rázné vystoupení Metodovo. List papeže Jana VIII. k Metodovi z r. 881. List císaře Basilia k Metodovi a jeho návštěva u císaře a patriarchy 187
23. *Metodova cesta do Říma a jeho smrt.* Méně správné zprávy Dobrovského o cestě Metodově do Říma a o konci života Metodova. Poslední zprávy v ŽM. O literární činnosti Metodově. Setkání sv. Metoda s „králem“ uherským a přátelský rozchod. Smrt, pohřeb a hrob sv. Metoděje 189
25. *Ukázky staroslov. textu Otčenáše* (Mat. VI., 9—13 a podoběnství o Marnotratném synu (Luk. XV., 12—32). Které slov. nářečí zachytil Konstantin svou azbukou. Dobrovský proti Kalajdovičovi. Doplnění theorie Dobrovského 192

D o s l o v.

Mezera, která nastala po smrti Metodově vypuzením jeho žáků z Moravy. Svati Sedmipoeetníci. Jejich osudy podle řecké legendy svatoklimentské (u Dobrovského v předposlední kapitole). Nestejný postoj Svatoplukův vůči Metodovi podle legendy svatoklimentské a podle prof. Brücknera a Hýbly. Konec Gorazdův a Wichingův. Papežský legát Jan a biskupové Daniel a Benedikt na Moravě. Cíl a osudy vypuzených žáků z Moravy. Bulharsko západní, pod vedením Klimenta

a Nauma (škola makedonská) a východní (škola přešlavská) pod vedením Borisova syna Simeona. Třetí, nejslabší proud vypuzených žáků sv. Metoděje, přízní rodů Přemyslovců a Slavníkovců, na Sázavě 195

Přílohy.

A. List Anastasia bibliotekáře k velletrijskému biskupu Gaude- richovi	201
B. Ukázka hlaholského evangeliáře Assemaniho (za stranou 204)	
C. Ukázka cyrilského evangeliáře Ostromírova (za stranou 204)	
Rejstřík	205

INHALT:

	Seite
§ 1. Středowsky, Schlözer und die russische Legende	3
§ 2. Griechische Biographie des Bulgarischen Erzbischofs Clemens	9
§ 3. Anzeige älterer lateinischer Legenden	14
§ 4. Später verfaszte Legenden und Pulkawa	26
§ 5. Zeugnisz des Anastasius von Constantin dem Philosophen	35
§ 6. Zeugnisz des Papstes Johann VIII.	38
§ 7. Was sagen spätere Zeugen hierüber aus	39
§ 8. Zeugnisse für Cyrill und Method zugleich	44
§ 9. Zeugnisse für Method allein, als Erfinder der slawonischen Schrift	47
§ 10. Verschiedene Benennungen der slawonischen Schrift	50
§ 11. Hat Cyrill die glagolitische Schrift erfunden?	52
§ 12. Was hat eigentlich Cyrill, was Method übersetzt?	54
§ 12 ^a Welche Werke werden dem heil. Cyrill noch zugeschrieben?	59
§ 13. Constantins Herkunft, Beruf und Mission	63
§ 14. Constantin nimmt den Namen Cyrill an und stirbt zu Rom	72
§ 15. Malte unser Method für den K. Boris in der Bulgarey	80
§ 16. Hatte Method als Erzbischof in Mähren und Pannonien einen bestimmten Sitz?	83
§ 17. Methods Verrichtungen im Gebiete des Fürsten Chocil	85
§ 18. Method wird einer Irrlehre beschuldigt, stellt sich zu Rom, wird orthodox befunden	92
§ 19. Die slawische Sprache bei der Messe wird gestattet	98
§ 20. Wie viel Suffragane standen unter Method?	103
§ 21. Ist Method je nach Böhmen gekommen?	106
§ 22. Wie ist Method nach seiner Zurückkunft von Rom in Mähren aufgenommen worden?	108
§ 23. Methods letzte Reise nach Rom, sein Tod	122
§ 24. Das Vaterunser, nach der cyrillischen Übersetzung, aus der ältesten slawischen Handschrift	126
Luk. XV. 11—32 aus demselben Ostromirischen Codex vom J. 1056	128
Joh. I. 1—5	131